

Vastaanottajan tiedot: TEM (Lausuntopalvelu)
Diaarinumero AI FI 74/2024
Päivämäärä 26.11.2024

Amnesty International Suomen osasto
Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 8562 0600
E: amnesty@amnesty.fi
W: amnesty.fi

Lausunto kansallisesta mineraalistrategiasta

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa luonnoksesta kansalliseksi mineraalistrategiaksi. Lausunrossamme kiinnitämme huomiota erityisesti saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvien oikeuksien huomioimiseen ja turvaamiseen mineraalistrategiassa.

Strategialuonnoksessa saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksien kunnioittamisen todetaan kuuluvan kaivosalan vastuullisuuteen (s. 16). Amnesty kuitenkin muistuttaa, että Suomen kaivoslainsäädäntö ja sen tulkinta nykyisellään eivät riitä turvaamaan niitä oikeuksia, jotka saamelaisille alkuperäiskansana kuuluvat ja joihin Suomi on kansainvälisten sopimusten myötä sitoutunut. Suomi on saanut asiasta huomautuksia myös kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelimiltä¹. YK:n lapsen oikeuksien komitean² ja TSS-komitean³ lokakuussa antamat tuoreet ratkaisut toteavat, että malminetsintäluopien ja aluevarausten myöntäminen saamelaisten perinteisellä alueella ilman vapaata, tietoon perustuvaa ennakkosuostumusta (Free, Prior and Informed Consent, FPIC) loukkaa useita ihmisoikeussopimusten artikloja.

Nykyisessä lainsäädännössä todetut puutteet huomioiden Amnesty pitää erittäin tervetulleena strategialuonnoksen s. 30 toimenpidettä ”*Varmistetaan saamelaisten oikeuksien toteutuminen mineraalialan hankkeissa*” ja toimenpiteeseen sisältyvää tarvearviointia kansallisille lainsäädännön muutoksille kansainvälisen oikeuden viimeaikaisen tulkintakäytännön valossa. Amnesty esittää, että kyseistä strategian toimenpidettä konkretisoidaisiin mm. sisällyttämällä toimenpiteeseen maininta, että saamelaisten kotiseutualueelle suunniteltavalle toiminnalle tulee saada hakea ja saada Saamelaiskäräjien suostumus ja lainsäädäntöä tulee kehittää vastaamaan paremmin kansainvälisen oikeuden määrittämää vapaan ja tietoon perustuvan ennakkosuostumuksen periaatetta (FPIC). Vaikutustenselvityksen osalta toimenpiteeseen olisi hyvä sisällyttää myös menetelmien ja prosessien kehittäminen saamelaiskulttuuriin kohdistuvien kokonaisvaikutusten arvoimiseksi (aiheesta tarkemmin esim. Hansen 2024⁴).

Amnesty pitää tervetulleena, että mineraalistrategia korostaa mineraalialan kestävyttä ja vastuullisuutta. Amnesty kuitenkin yhtyy Finnwatch ry:n omassa lausunnossaan esittämään huomioon, että mineraalistrategiassa tulisi kiinnittää huomattavasti enemmän huomiota sektorin arvoketjujen vastuullisuuteen. Amnesty myös kannattaa Finnwatch ry:n ehdotusta, että strategian toimenpiteisiin lisättäisiin yritysten ja paikallisyhteisöjen tukeminen huolellisuusvelvoiteprosessien käyttöönotossa sekä mineraaliarvoketjujen läpinäkyvyyden lisääminen.

Lisätietoja: Elina Mikola, Ilmasto- ja ympäristöasiantuntija, Amnesty International Suomen osasto.

LÄHTEET:

¹ YK:n ihmisoikeuskomitea 2021: CCPR/C/FIN/CO/7: Concluding observations on the seventh periodic report of Finland (3.5.2021); YK:n rotusyrjinnän poistamista käsittelevä komitea 2017: CERD/C/FIN/CO/23: Concluding observations on the twenty-third periodic report of Finland (8.6.2017)

² YK:n lapsen oikeuksien komitea 2024: Views adopted by the Committee under the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure, concerning communication No. 172/2022 (7.10.2024)

³ YK:n TSS-komitea 2024: Views adopted by the Committee under the Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, concerning communications Nos. 251/2022 and 289/2022 (8.10.2024)

⁴ Hansen, Leena: Askelmerkkejä saamelaiskulttuuriin kohdistuvien kumulatiivisten vaikutusten kokonaisvaltaisen arvioinnin kehittämiseksi ympäristöön ja maankäyttöön liittyvissä kysymyksissä. Ympäristöministeriön julkaisu 2024:4.